1.5.2 Evoluțiile recente și situația actuală pe plan internațional și european

În țările dezvoltate se pune un accent ridicat pe calitatea alegerii și marcării traseelor, pe abordarea unitară, pe criterii uniforme, pe organizarea ca rețea ierarhizată, pe intergrarea cu rețeaua de transport public și cu alte rețele de trasee turistice cum sunt cele de cicloturism clasic și cele de cicloturism montan, cele pentru alergare, rolleri sau turism nautic nemotorizat. Pentru promovarea și asigurarea calității, dar și pentru departajare calitativă în scop stimulativ și de marketing sunt instituite diverse mecanisme de omologare obligatorie guvernamentală sau certificare voluntară.

Astfel, ca exemplu de planificare, implementare și administrare centralizată, poate fi dat cazul Elveției, unde sub egida "Schweizer Wanderwege" (fosta SAW, înființată în 1934) www.wandern.ch s-a dezvoltat, cu caracter unitar, rețeaua națională elvețiană de trasee marcate de turism pedestru, ce cuprinde peste 65000 km (!) dintre care 21000 km cu caracter montan, și este promovată ca "Wanderland Schweiz", rețea unitară la nivel federal, cu standard și mecanism comun oficial aprobat privind alegerea traseelor, proiectarea, marcarea, întreținerea, finanțarea și administrarea lor. Este administrată în colaborare cu agenția guvernamentală ASTRA în baza legislației federale speciale privind căile de comunicație pedestră (FWG). Este integrată din 2008 în sistemul mai larg "Schweiz Mobil" www.schweizmobil.ch care cuprinde și rețeaua națională elvețiană de trasee cicloturistice (promovată ca "Veloland Schweiz") , de trasee de ciclism montan (promovată ca "Mountainbikeland Schweiz"), de trasee de role și skateboard (promovată drept "Skatingland Schweiz"), de turism nautic nemotorizat (promovată drept "Kanuland Schweiz") și totul integrat cu transportul public (în special feroviar, dar și cel rutier și naval). Rețeaua de trasee de drumeție e compusă din subrețeaua de trasee naționale, ce pentru parcurgere necesită fiecare câteva săptămâni (7 rute, fiecare cu propriul brand - de exemplu Via Alpina, de 390 de km cu 23600 m diferență de nivel, și este integrată în Via Alpina International), pe care se grefează subrețelele de trasee regionale, ce necesită fiecare pentru parcurgere câteva zile (63 de trasee) și de trasee locale, ce se pot parcurge într-o zi (308 trasee incluse și promovate la nivel național, de regulă cel mai reprezentativ pentru fiecare localitate sau stațiune). Se face distincție între trasee de drumeție (Wanderwege), cele de drumeție montană (Bergwanderwege) și cele cu caracter alpin (Alpinwanderwege) Există categorii speciale cum sunt potecile tematice (Kulturwege) (educative, de descoperire și aventură în natură, istorice...), trasee temporare pentru drumeție hivernală (Winterwanderwege) și cele cu destinație specială de exemplu pentru alergare sau accesibile celor cu mobilitate redusă (inclusiv fotolii rulante) (74 de trasee). Din 2005 sistemul de marcare este integrat cu cel rutier, astfel că nu mai există probleme la intersecțiile cu drumuri publice și se pot utiliza aceleași suporturi pentru indicatoarele pentru turismul pedestru. Ținta acestei infrastructuri (în care se investesc anual peste 80.000 ore de muncă voluntară a peste 1500 voluntari pe termen lung, și milioane de franci elvețieni - circa 800 / km traseu - dintre care peste 5 milioane de la cei peste 120.000 donatori regulați), nu sunt doar turiștii străini (esențiale pentru economia țării, pe care Elveția dorește să îi atragă cu milioanele, dar pentru practicarea de turism nemotorizat, cu impact redus de mediu), ci și populația elvețiană, căci peste jumătate dintre cetățenii elvețieni practică în mod regulat turismul pedestru, cu o medie de 20 de drumeții pe an (60 ore), și încă 30% folosesc în scop utilitar poteci marcate ca trasee pentru turism pedestru. Turismul pedestru generează dealtfel venituri de peste 2,5 miliarde de CHF.

Ca exemplu de abordare de asigurare a calității și marketingului pe bază de sisteme de certificare voluntară privată dar recunoscută public se poate da Germania. De traseele marcate din zona montană se ocupă în principal Clubul Alpin German (Deutscher Alpenverein - DAV, www.alpenverein.de înființat în 1869 și care are la ora actuală peste 1,2 milioane de membri grupați în 356 de secții, administrând peste 300 de cabane montane și 30.000 km de trasee turistice marcate), care asigură o administrare unitară, integrată cu cea a Clubului Alpin Austriac (OAV), spațiul alpin al celor două țări fiind împărțit în câteva sute de sectoare, asignate fiecare unei secții a DAV sau OAV. În cei peste 50000 km de traseu marcat de turism montan pedestru, DAV si OAV investesc anual munca a zeci de mii de voluntari plus mai multe milioane de EUR în plata unor materiale și servicii specializate contractate cu firme de profil. Această organizare privată de excepție este doar supravegheată și parțial subvenționată de statul german și austriac prin diverse entități (landuri, instituții publice) astfel că nu s-a considerat necesară o preluare la nivel

guvernamental a proiectării, realizării și administrării traseelor de turism pedestru în zona montană (cum dealtfel se procedează și cu clasificarea unităților de primire turistice). Însă, realizarea de trasee de turism pedestru marcate nu s-a limitat în Germania la zona montană, ci au fost înființate încă de la sfârșitul secolului XIX asociații de drumeție în toate zonele și dezvoltate trasee și în zonele de șes, deal sau munți de joasă altitudine. Astfel, s-a ajuns ca Germania să aibă peste 200.000 km de trasee de turism pedestru marcate, iar turismul pedestru să producă încasări de pste 7,5 miliarde de EUR / an. Multe trasee sunt de lung parcurs și majoritatea dintre acestea au peste 100 km, unele peste 500 km și câteva chiar peste 1000 km. Există multe trasee tematice sau cu caractere speciale, inclusiv unele care se desfășoară prin mare de mică adâncime (Wattenwanderwege, în zona costieră), sau cu caracter educativ, de aventură, cultural etc. Traseele inclusiv cele de lung parcurs din afara zonei montane sunt administrate aproape tot de cluburi de turism pedestru. Multe sunt reunite într-o structură cu 58 de grupări regionale reunind circa 3500 de secții locale reprezentând peste 600.000 de membri, fondată în 1883 și cunoscută prin denumirea promoțională Deutscher Wanderverband www.wanderverband.de , din cuprinsul căreia peste 20.000 voluntari se ocupă de cele peste 100.000 km de trasee marcate aflate în grija lor. DAV nu este membru. Pentru o ierarhizare și pentru marketing, se conferă trofee de calitate și se fac certificări, de exemplu "Qualitätsweg Wanderbares Deutschland" conferit de Federația Germană a Cluburilor de Drumeție și Montane (Verband Deutscher Gebirgs- und Wandervereine), care evaluează fiecare secțiune de câte 4 kilometri a unui traseu pe bază de 9 criterii principale și 23 opționale. Organizația Institutul German de Drumeție (Deutsches Wanderinstituts e.V) conferă certificarea "Deutsches Wandersiegel care este mai riguroasă, fiecare km de traseu fiind evaluat pe baza a nu mai puțin de 34 de criterii, inclusiv servicii conexe, putându-se desemna trasee "premium".

În Franța, rețeaua națională de trasee turistice marcate de turism pedestru de lung parcurs este administrată de Federația Franceză de Turism Pedestru (Fédération française de la randonnée pédestre), care are regim juridic de autoritate delegată și cooperează cu autoritățile publice. Traseele naționale se numesc GR = Grand Randonee, marcate cu bandă alb-roșie, iar cele regionale în circuit sunt GRdP = Grande Randonnée de Pays, marcate cu bandă galben-roșie. Cele locale se grefează pe GR și GRP și sunt "sentiers de Promenade et Randonnée" (PR). Federația are 115 comitete regionale de turism pedestru ce reunesc în total 3500 de asociații și cluburi locale, cu un total de peste 230.000 membri și mii de voluntari, administrând peste 180000 km de trasee marcate, dintre care 65000 km de GR® și 115 000 km de PR". Un GR se parcurge de regulă în mai multe săptămâni, pe când PR în câteva ore sau maxim o zi și au adesea caracter tematic sau recreativ. Se clasifică pe baza a 3 criterii (efort, tehnicitate, risc) în 5 nivele de dificultate.

Italia, deși mai puțin avansată în demersurile de a organiza traseele din zona nealpină într-o rețea națională și a defini magistrale de lung parcurs, a demarat proiectul "Sentiero Italia" care va avea lungimea de peste 6000 km cu peste 300 de etape zilnice, parcurgând întreaga Italie, din Alpi în Sicilia și apoi Sardinia, pornind de la Trieste, urmând arcul alpin și apoi Apeninnii. Pe unele porțiuni se suprapune cu trasee precum Grande Traversata delle Alpi sau Alta Via dei Monti Liguri respectiv Grande Escursione Appenninica. Marcajul este bandă roșie-alb-roșie cu inițialele negre SI. Ideea a fost lansată în 1983, parcurgerea și documentarea sistematică pe etape a început în 1995 și parcurgerea integrală fără întreruperi s-a realizat în premieră în 1999.

Rețelele naționale sunt în curs de integrare în magistrale sau rețele internaționale, la nivel regional sau continental.

Un exemplu tipic, și relevant pentru Via Carpatica, este VIA ALPINA http://www.via-alpina.org, o magistrală de turism pedestru montan căreia i s-au pus bazele în anul 2000 , din 2014 este coordonat la nivel internațional de organizația CIPRA și care urmează axa munților Alpi, de la Monaco la Trieste, cu o rută principală și patru variante secundare, paralele cu cea principală, pe porțiuni lungi din aceasta, formând împreună o rețea transnațională de 5 magistrale care sunt totodată coloană vertebrală pentru rețelele de trasee de turism pedestru montan de lung parcurs în masivele străbătute și în zona alpină a țărilor respective. Traseul în varianta principală străbate 8 țări (Italia, Slovenia, Austria, Germania, Liechtenstein, Elveția, Franța și Monaco) și are 161 de

etape (în sensul de porțiune ce în mod normal poate fi parcursă într-o zi). Împreună, cele 5 variante totalizează peste 5000 km divizați în 342 de etape de o zi, existând website centralizat, ghiduri și hărți, trackuri GPS etc. S epune mult accent pe integrarea turismului pedestru cu aspecte istorice, culturale, ecologice, educaționale și științifice, pe baza preocupării crescânde a drumeților pentru noi experiențe, învățări și trăiri, astfel că se promovează atracții gastronomice, vizite la vechi fortificații, mine, muzee, arii protejate, ferme tradiționale, devieri de la traseu în stil circuit local sau dus-întors inclusiv ca tur ghidat, pentru a atinge obiective importante din venitătatea traseului - într-un cuvânt, un produs turistic integrat internațional de succes crescând. Via Alpina stă la baza altor proiecte internaționale, de exemplu cel științific și educativ Via Geoalpina axat pe geologia Alpilor http://www.viageoalpina.eu/.

Un alt exemplu tipic, și relevant pentru Via Carpatica, este VIA DINARICA www.via-dinarica.org și http://viadinarica.com care este tot o rețea de trasee marcate de turism pedestru montan de lung parcurs ce urmează axa munților dinarici din vestul peninsulei balcanice, numiți și Alpi Dinarici, totalizând peste 2000 km de traseu, format din trei trasee - alb, albastru și verde (White Trail, Blue Trail, Green Trail). Se desfășoară pe teritoriul Sloveniei, Croației, Bosniei-Herțegovina, Muntenergului și Albaniei. A fost lansat în anul 2010 pentru dezvoltarea turismului pedestru în vestul Balcanilor. Traseul "Alb" este cel principal, și urmează culmea principală a Alpilor Dinarici, și urcă cel mai înalt vîrf de munte din fiecare dintre țările cuprinse în Via Dinarica. Traseul "albastru" urmează munții mai joși din apropiarea coastei Adriatice, iar cel "Verde" este la est de cel alb, și străbate în bună parte păduri de conifere, are mari porțiuni pe curbă de nivel, pante mai mici și este în mare parte pretabil și pentru mountain biking. În promovare se insistă pe caracterul mult mai puțin transformat antropic și impactat turistic al regiunii comparativ cu altele din Europa, pe posibilitatea combinării drumeției pedestre cu mountain biking, cățărare, sporturi de ape repezi / whitewater (cayaking, rafting, canyoning) și pune accent pe aspectele de turism rural, ecologic și cultural, cu implicarea comunităților locale. Proiectul e coodonat de un consorțiu internațional de structuri publice și private, și pune accent pe protecția mediului, implicarea publică și convingerea utilizatorilor să revină în regiune pentru a beneficia de alte servicii turistice.

O inițiativă mai veche, astăzi în mare parte absorbită de traseele din rețeaua EuroRando, este "Traseul Internațional de Turism Montan al Prieteniei Eisenach–Budapesta (EB), lansat în 1980, de 2690 km lungime, prin fosta RDG, fosta Cehosolvacie, Polonie și Ungaria. Se preconiza eventula continuare prin România și Bulgaria, dar nu s-a finalizat. Urma culmile multor masive de medie altitudine în țările menționate și se suprapunea cu diverse trasee naționale, fiind doar adăugat simbolul EB la marcajele naționale. A fost inaugurat în 1983 și a rămas până în 1989 singurul traseu de drumeție transfrontalier din fostul lagăr socialist esteuropean. În 1987 a fost consemnată și prima parcurgere integrală fără întrerupere, în 74 de zile. Acum este în cea mai mare parte un component al traseului european E3, mici secțiuni însă fac parte din E8 respectiv E4.

Există și trasee internaționale de turism pedestru fără caracter montan. Una transcontinentală este " SULTANS TRAIL" https://sultanstrail.org cu lungimea de 2200 km care unește Istambulul de Viena trecând prin Austria, Slovacia, Ungaria, Croația, Serbia, Bulgaria și Turcia. S-a preconizat și includerea României dar imobilitatea autorităților române în materie de trasee de acest tip a împiedicat cooptarea. Traseul urmează ruta Sultanului Soliman Magnificul care a ajuns până la porțile Vienei, în 1529, după un marș de 141 de zile. Soliman a mai încercat zadarnic cucerirea Vienei în 1532 și 1566. Traseul actual vrea să convertească acel drum al războiului într-unul al păcii și cooperării. A fost parcurs în premieră modernă în 2010. Sunt propuse mai multe variante.

În afară de trasee internaționale regionale de turism pedestru de lung parcurs, cum sunt cele susamintite, există și o rețea la nivel continental, paneuropean, care nu are caracter exclusiv montan deși multe trasee urmează, acolo unde există, rute montane și perimontane. Este vorba de Rețeaua Europeană de Trasee Marcate de Turism Pedestru numită uneori și EuroRando, care a fost inițiată de Federația Europeană de Turism Pedestru (pentru detalii a se vedea subcapitolul privind istoricul și starea turismului montan). În 2004, ea a înființat Fundația ERA autonomizând astfel administrarea Rețelei EuroRando. Sunt propuse 12 magistrale, dintre care 4 era preconizat să treacă prin România, astfel:

E 3 Atlantic – Ardeni – Munții Metaliferi Germani - Carpați – Marea Neagră (circa 7000 km):
Capul Sf. Vincențiu (Portugalia) - Porto - Santiago de Compostela - Burgos - Roncesvalles – Cahors – Melun –Compiege – Fulda – Eisenach – Bad Schandau – Høensko – Harrachov – Walbrzych – Zakopane – Prešov – Kisvárda – Ártánd (H/RO) - ..... Turnu Severin (RO/ SB)- Nesebar (BG) - Istambul (Turcia);

E 4 Gibraltar (GB / ES) – Pirinei - Lacul Constanta - Balaton - Rila - Cipru (circa 10450 km):
Gibraltar – Granada – Murcia – Monserrat – Bourg Madame – Carcassone – Grenoble – Chasseral – Bregenz - Salzburg – Rust am Neusiedler See – Héviz – Budapest – Mátraverebély – Karos - Ártánd sau Nădlac (H/RO) -.....-(Turnu Severin (RO/ SB)- sau rerutat prin SRB - BG?) - Sofia - Meteora - Sparta - Kreta - Pafos - Larnaca (Cipru)

E 7 Atlantic – Marea Mediteraniană - Lacul Garda - Szeghed - Bosilegrad - ? (circa 4400 km):
Insulele Canare - Lisabona (PT) - Escorial (E) – Tivisa – Jadraque – La Puebla de Valderde – Argebtera – Andorra la Vella – Lodéve – Remouline – Trascon – Manosque – Menton – Ventimiglia – Altare – Travo – Robiè – Kobarid – Hodoš – Bajánsenye – Szeged – Nagylak (H/RO)- ..... (posibil rerutat prin SLO si SRB ?) - Novi Sad - Valjevo - Bosilegrad ? (sau rutare prin România sau nordul Ungariei spre Ucraina?)

E 8 Marea Irlandei - Rin - Main - Dunare - Carpati - Rodopi - Istambul (circa 4400 km):
Cahirciveen / Dursey Head (IRL) – Dublin – Liverpool – Yok – Hull – Europort – Nijmegen – Klve – Grüggen – Aachen – Bonn – Koblenz – Oberwesel – Donnersberg – Worms (option: Speyer – Heidelberg) – Wertheim – Tauberbischofsheim – Kelheim – Regensburg – Passau – Oberkappel – Karlstift – Gmünde – Geras – Hardegg (option: Vranĕnít – Vranov n. D.) – Retz – Wien – Bratislava – Trenèin – Dukla-Pass - Beschizi - (RO - Carpația Orientali și Meridionali) – Sofia – Rodopi (BG) Istambul (TR)

La ora actuală E4 și E7 au fost rerutate să ocolească România din cauza incapacității țării noastre de a oficializa conceptul de magistrală de turism pedestru de lung parcurs și de a definitiva rutele prin România, iar E3 și E8 au fost totuși lăsate iar Asociația SKV a propus o rută concretă pentru acestea, care e doar parțial montană, fără a exista o consacrare normativă ci doar una semioficială prin finanțarea de către Ministerul Turismului a unei hărți orientative care le cuprinde.

Celelalte trasee propuse sunt: E1 de circa 7000 km, care merge de la Capul Nord (Norvegia) până în Palermo (Sicilia - Italia); E2 de circa 4850 km care merge de la Galway (Irlanda) la Nisa (Franța); E5 de circa 3050 km, care merge de la Pointe du Raz (Franța, peninsula Normandia) la Veneția (I); E6 de circa 6300 km, care merge de la Kilpisjarvi (Finlanda, aproape de coasta Mării Nordului) la Alexandroupolis; E9 de circa 5 200 km, de la Capul Sf. Vincențiu (Portugalia) la Narva (Estonia / Rusia); E10 de circa 2880 km, din Insul Ruegen (Germania) până la Nisa (Franța) ; E11 de circa 2070 km, de la Haga (Olanda) până la Ogrodniki (granița Polonia - Letonia) ; E12 de circa 1600 km, de la Tarifa (sudul Spaniei) via Salerno până la Dubrovnik (Croația). În total sunt peste 60.000 km de trasee proiectate, dintre care o parte sunt deja marcate ca trasee E, prin suplimentarea marcării în sistem național, altele sunt doar cu marcarea națională, și altele sunt doar parțial marcate (cum e cazul rutelor prin România).

Relevanta este si o privire spre alte continente. Cel nord-american, in special cazul SUA, sunt un bun reper in materie de trasee de turism pedestru de lung parcurs. Astfel, prin Legea din 1968 denumită National Trails System Act s-a instituit Rețeaua Națională de Trasee de Drumeție ("National Trails System") format inițial din trei categorii de trasee: Trasee Naționale Pitorești (National Scenic Trails), Trasee Naționale de Recreere (National Recreation Trails) și trasee de conexiune și secundare. S-au declarat din start două magistrale: Traseul Apalașian (pe culmea munților Apalași, paralel cu coasta atlantică) și Traseu Crestei Pacifice pe cumpăna de ape dintre Pacific și bazinul Mississipi și cu planul de a dezvolta 14 noi trasee de lung parcurs. După un deceniu s-a adăugat o nouă categorie de trasee - Trasee Naționale Istorice (National Historic Trails) iar în timp peste 40 de posibile rute au fost studiate, fiind oficial acceptate în rețeaua națională 21, astfel că la ora actuală sunt 30 de trasee naționale pitorești și istorice și peste 1000 recreaționale, lungimea totală fiind de peste 80.000 km. Fiecare traseu național pitoresc sau

istorice are ca administrator o agenție federală (de exemplu Bureau of Land Management, United States Forest Service, National Park Service) sau un consorțiu de agenții federale care colaborează cu autorități statale. În aproape toate cazurile, administrarea traseelor se face în parteneriat cu organizații private de profil, în cadrul "Partnership for the National Trails System" (PNTS). Spre deosebire de traseele europene, majoritatea sunt cu utilizare multiplă, inclusiv pentru drumeție ecvestră și cicloturism montan și marcarea este mai precară, necesitând abilități și dotări pentru orientare în teren. Exemple de magistrale de turism pedestru de lung parcurs: American Discovery Trail (de la coasta atlantică la cea pacifică, circa 8000 km); Appalachian Trail (din Georgia în Maine, circa 3500 km); California Coastal Trail (pe coasta pacifică, circa 1900 km); Continental Divide Trail (pe culmea Munților Stâncoși, de la granița canadiană la cea mexicană, circa 5000 km); Desert Trail (circa 3500 km prin deșerturi); East Coast Greenway (circa 4800 km); Eastern Continental Trail (circa 8700 km, din Florida la granița canadiană); Great Eastern Trail (circa 2600 km) ; Great Western Trail (peste 7000 km, de la granița mexicană la cea canadiană); North Country Trail (circa 7400 km de la vest la est); Pacific Crest Trail (circa 4200 km de la granița mexicană la cea canadiană).... Cele istorice au și ele majoritatea lungimi de ordinul miilor de km, ca de exemplu Pony Express National Historic Trail (peste 3000 km); California Trail (peste 9000 km); Trail of Tears National Historic Trail (peste 3500 km); Lewis and Clark National Historic Trail (peste 6000 km); Mormon Pioneer National Historic Trail (peste 2100 km) sau Oregon National Historic Trail (aproape 3500 km). S-a declarat și un prim traseu național geologic (Ice Age Floods National Geologic Trail.

Trasee de turism pedestru de lung parcurs există dealtfel în zeci de țări, inclusiv Canada (celebrul Trans Canada Trail de peste 18000 km, Eastern Continental Trail de peste 8700 km), Groanlanda, Panama, Australia, Noua Zeelanda, Argentina, Bolivia, Brazilia, Chila (de ex. Great Patagonian Trail de peste 3000 km), Peru, Namibia, Africa de Sud, Egipt, Bhutan, Georgia, Israel, Japonia (9 trasee de peste 1000 km fiecare - Hokkaido Nature Trail are chiar peste 4500 km!); Iordania, Liban, Malaezia, Myanmar, Nepal, Rusia, Coreea de Sud, Turcia, Austria, Bulgaria, Cehia, Croația, Danemarca, Estonia, Finlanda, Grecia, Ungaria, Islanda, Olanda, Muntenegru, Norvegia, Polonia, Irlanda, Serbia, Slovacia, Spania, Suedia....

Se preconizează și un Great Himalaya Trail de peste 4500 km și care urmează să străbată 5 țări și să fie traseul de lung parcurs situat la cea mai mare altitudine din lume...

The World Trails Network este o organizație internațională înregistrată în Elveția. www.worldtrailsnetwork.org ce printre altele organizează conferințe mondiale de profil - prima în 2010 în Coreea , a 5-a urmând a fi în 2020 în Nepal ("World Trails Conference 2020"). Editează și revista Trails Around the World, pregătesc un Atlas Mondial de profil...